

klassigt, blir också lärjungeantalet lägre, ty det är gifvet att en stad med kringliggande ort räknar bland sin ungdom en mängd fattige ynglingar, hvilka icke kunna, efter det att de tre klasserna genomgått, vidare fullfölja sina studier, enär dem saknas medel att flytta till och försörja sig vid främmande städers läroverk. I södra Helsingland finnas icke några högre läroverk än det 3-klassiga i Söderhamn, och följaktligen måste för studiernas fullföljd ynglingen förflyttas till Hudiksvall eller Gefle, dit afståndet från Söderhamn är 6 a 9 mil. Föräldrar i goda vilkor, kunna lätt sända sina söner till annat läroverk, men icke så fattiga föräldrar, om än deras söner vore aldrig så lyckligt lottade i anlag och förmåga.

På grund af det nu anförda, torde den förhoppning icke vara öfverdrifven, som staden Söderhamn vågar i sitt och kringliggande landsorts intresse hysa om erhållande af ett 5-klassigt läroverk; och vågar jag därför föreslå:

det måtte Riksdagen besluta, att Söderhamns 3-klassiga läroverk varder upphöjdt till 5-klassigt och dertill nödiga medel anslagna.

Stockholm den 30 Januari 1873.

Pehr Staaf.

N:o 176.

Herr C. E. Hjelm: *Om anslag af statsmedel till underlättande af väghållningsbesväret.*

Af de många skatter och besvär, som enbart trycka på jordbruksnäringen och som till en viss del, åtminstone inom vissa orter, lägga hinder i vägen för odlingens raskare framåtående, är underhållet af de allmänna vägarne och hvad dertill

hörer. Detta onus är, likasom mantalsröntan och soldathållet, tillkommet under en jemförelsevis senare tid, men det motsvaras icke, såsom detta senare, af betingad befrielse från deremot svarande äldre åligganden.

I äldre tider och ända intill detta tidevarfs början, drogo de andlige hufvudsakligen försorg om vägbyggnader och vägars underhåll samt uppmuntrade andra dertill. Menigheten, som alltid i vårt land, så långt förmågan det medgifvit, med uppoffrande beredvillighet gått det allmänna till mötes, lemnade likaledes i körslor och dagsverken m. m. frivilliga bidrag till samma ändamål.

Med reformationen följde indragning till Kronan utaf större delen af de andliges gods och inkomster, så att en tredjedel af tionden var det hufvudsakligaste, som lemnades kvar, och detta till presterskapets aflöning.

Häri genom nödgades kommunerna, d. v. s. jordbruket — ty andra näringar funnos icke ännu i nämnvärd grad — iklåda sig underhållet af flera kommunala angelägenheter och deribland de allmänna vägarne.

I början var detta besvär ringa mot hvad det nu är. Samfärdseln var obetydlig och vägnarnes slitning icke särdeles stor; fordringarne på en väl underhållen väg och uppförd bro på långt när icke hvad de nu äro. Med landets utveckling och kulturens stigande samt de deraf kommande större behofven och fordringarne har vägunderhållet, med hvad dertill hör, blifvit allt bestvärligare och inom en del orter ökat eller förstörats till en odräglig börda för dem, som äro underkastade att bära densamma.

Inom öfra Sverige, der den tid jorden vanligen är ofrusen, inskränker sig till cirka 4 månader om året, hvarunder alla slag af till denna årstid hörande jordbruksarbeten skola verkställas, måste en icke så ringa del af den korta tid, bonden har att verkställa de egentliga jordförbättringsarbetena, användas för väglagning och andra likställiga arbeten. Derjemte är vägunderhållsbesväret af sådan beskaffenhet, att den underhållsskyldige aldrig får vara rätt säker för, att icke något brister. Utom det normala underhållet, skall det än påföras lera och deröfver tjockt gruslager, än hjulspåren igenfyllas, nya diken upptagas, uppskjutna stenar borttagas, gjorda utskärningar ifyllas eller vägen beläggas med sten (makadamiseras) broar och vattenfarlagas o. s. v.; och icke så sällan är den underhållsskyldige alldeles okunnig om behofvet af dessa extra arbeten, ända intill dess han får sig en ofta ganska stor räkning tillställd, på å hans vägstycke utfördt arbete.

Detta i förening med den omständigheten, att den underhållsskyldige — åtminstone inom glest befolkade orter — vanligen har flera mil till sitt vägstycke, jemte andra obehag, gör, att han, hvad detta onus vidkommer, aldrig kan vara rätt trygg eller lugn. Hvad skatter och öfriga besvär vidkommer, får man för dem vara ostörd, då de för året äro utgjorda, men vägunderhållet orsakar ett osäkerhetstillstånd och det ända derhän, att sjelfva den kostsamma fördelningen kan förnyas hvart femte år.

Det är alltså med full befogethet, som jordbrukets idkare klaga öfver denna börda. Sommarvägunderhållet är dock långt ifrån icke den enda svårigheten härvid. Nya väg- och brobyggnader samt deras underhåll orsaka stora kostnader, och plogning samt skottning är ett i allmänhet tungt besvär, särdeles för dem, som blifva indelade i ploglag. De äro tvungna att, under väderleksförhållanden, då hvar och en annan söker skydd inom hus, med sina dragare vara ute i ett för helsan skadligt och särdeles tungt arbete, och — med antingen den minsta uraktlåtenhet af det föreskrifna, eller oförmåga att det fullgöra — plikta till! Genom det tvungna plognings- och skottningsbesväret ega icke de, detsamma underkastade jordbrukarne, att ens råda öfver sin egen helsas vårdande och öfver sina egna dragare, utan möjligen riskera begge delarne för vägförandes beqvämighet.

Hvad städernas vägunderhållsskyldighet vidkommer, äfvensom vissa gators underhåll inom desamma är förhållandet nära nog detsamma, och böra de för erhållande af lindring deruti göras med landet likställiga.

En i och för sig sjelf svår hörda kännas alltid tyngre, om andra hafva den lättare. Med vägunderhållsskyldigheten är det samma förhållande, som det är med grundskatterna, nemligen att besväret är olika, icke blott inom skilda orter utan äfven för i annat lika egendomar, allt efter som det är längre eller kortare till grustågten, vägen ligger nära eller långt från hemmanet, som skall den underhålla, extra arbeten påkallas eller icke, om den är mer eller mindre trafikerad o. s. v.

Det allmänna vägunderhållet med i samband dermed behöfliga byggnaders vidmakthållande är obestriddigen en angelägenhet för allmänt gagn och beqvämighet, och böra alltså hvad deras byggande och underhåll vidkommer, strängt taget, skiljas ifrån jordbruket. Under en lång serie af riksdagar äro ock många framställningar gjorda i sådan syftning, men ännu har man icke (och det torde ännu dröja en lång tid) lyckats åstadkomma en sådan reglering af vägunderhållet, som tillfredsställer de olika intressena. För att under tiden gå billigheten och de rättmätiga anspråken något till mötes, samt dymedelst förekomma det allt mer tilltagande knotet å landsbygden, just öfver vägunderhållningsbesväret, har jag tänkt mig, att staten åtminstone till någon ringa del, borde lätta på denna tunga och anvisa ett, om än mindre, årligt anslag dertill.

Någon egentlig svårighet att inom kommunerna och genom länsmän, kronofogdar och häradsrätter utröna kostnaden för vägunderhållet inom de olika distrikten, förefinnes icke, likasom för att för länet sammanföra dem till en summa. Härigenom kan man få hela kostnaden häruti för riket och för hvarje län särskildt utrönt, och derefter fördela anslaget. En sådan uppskattning, afseende plogning och skottning, är stadgad uti Kongl. Förordningen af den 13 September 1790 och bör sålunda vara verkställbar äfven för väglagningen sommartid.

Om Riksdagen alltså ställer ett anslag till Kongl. Maj:ts disposition för underlättande af det allmänna vägunderhållet i riket, att af Kongl. Maj:t i för-

hållande till kostnaderna på de olika länen fördelas, kan detta af Konungens Befallningshafvande vidare efter samma grund fördelas på de olika distrikten, hvarvid sådana städer, som icke kunna hänföras till centralpunkter för vägarnes tillvaro i deras närhet, skulle för de gator, som genomlöpa dem och kunna anses såsom en länk i den allmänna vägkedjan, och alla städer för på dem indelad väg, erhålla proportionerligt bidrag.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, får jag vördsamt föreslå:

att Riksdagen för år 1874 anvisar 3 à 500,000 R:dr R:mt, att, till hjälp i vägunderhållet för vinter och sommar, af Kongl. Maj:t fördelas på de vägunderhållsskyldige i riket.

Stockholm den 30 Januari 1873.

C. E. Hjelm.

N:o 177.

Herr C. E. Hjelm: *Om beviljande af anslag att använda till vanvårdade barns och unga brottslingars förbättring.*

Under förra riksdagen väckte jag två motioner, med afseende på ny organisation af landets allmänna skolundervisning.

Deruti föreslog jag, att den allmänna skolans ändamål skulle blifva: att *»uppfostra ungdomen till sannt religiösa, sedliga, tänkande, kunniga, borgerligt gagnande samhällsmedlemmar, som älska sitt fädernesland och hafva sinne för husliga dygder».*